

УДК 336.009.6

ДЕФІНІЦІЇ ФІНАНСОВОЇ ПОСЛУГИ: СЕМАНТИЧНИЙ АНАЛІЗ РОДОВОГО ПОНЯТТЯ

Яценко Іван Васильович,

аспірант,

Університет Державної фіскальної служби України

e-mail: yatsenkoivan94@gmail.com

Анотація. Узагальнено результати семантичного аналізу дефініцій фінансової послуги. Сформовано семантичне ядро поняття «фінансова послуга». Систематизовано сукупність визначень фінансової послуги, що висвітлюють її сутність із різних аспектів: як діяльність з управління грошовими потоками; як результат взаємодії між фінансовими установами — продуцентами фінансових послуг та їхніми клієнтами; як сукупність операцій із фінансовими активами в інтересах клієнта переважно за його рахунок; як товар, що має споживчу і мінову вартість; як відносини щодо трансформації грошових коштів у грошовий капітал; як фінансові зобов'язання, що виникають у провайдера фінансової послуги перед її споживачами у зв'язку з рухом грошового капіталу; як компонент фінансового продукту; як фінансова процедура, що передбачає здійснення у визначеній послідовності переліку дій із фінансовими активами. Сформульовано авторське визначення сутності поняття фінансової послуги як сукупності фінансових технологій, що використовуються фінансовими корпораціями у процесах управління грошовими потоками, які опосередковуються рухом фінансових активів, зустрічних фінансових зобов'язань і втілюються через відповідні фінансові інструменти, у цілях реалізації фінансових інтересів економічних агентів.

Ключові слова: фінансова послуга, фінансова індустрія, фінансові корпорації, фінансові технології, семантичний аналіз.

Формул: 0; рис.: 1; табл.: 0; бібл.: 13.

DEFINITIONS OF FINANCIAL SERVICE: SEMANTIC ANALYSIS OF THE GENERAL CONCEPT

Yatsenko Ivan,

Ph. D. student,

University of the State Fiscal Service of Ukraine

e-mail: yatsenkoivan94@gmail.com

Abstract. In the article the results of the semantic analysis of the definitions of financial services presented in the modern economic literature are summarized. The semantic core of the concept of «financial service» has been formed. The set of definitions of financial services, illuminating its essence from different angles, systematized around the semantic core. They are: activities to manage cash flows in the process of financial transactions; the result of interactions between financial institutions producing financial services and their customers; a set of transactions with financial assets in the interests of the client, mainly at his expense; a product that has consumer and exchange value, the demand for which is determined by the needs of market participants regarding the satisfaction of their financial interests; relations for the transformation of funds into money capital; financial liabilities arising from a financial service provider to its consumers in connection with the movement of money capital; component of a financial product, which is a form of presentation of a financial service on the market; a financial procedure that provides for the implementation of a list of actions with financial assets in a certain sequence. Based on the results of semantic analysis, the author's definition of the essence of the concept of financial services is formulated. A financial service is defined as a set of financial technologies used by financial corporations in cash flow management processes, which are mediated by the movement of financial assets, counter financial liabilities and are implemented through appropriate financial instruments in order to realize the financial interests of economic agents. Unlike other definitions, in the author's definition the institutional structure of the financial sector is taken into account and the importance of financial technologies in the provision of financial services is emphasized.

Keywords: financial service, financial industry, financial corporations, financial technologies, semantic analysis.**JEL Classification** G20, O16

Formulas: 0; fig.: 1; tabl.: 0; bibl.: 13.

ДЕФИНИЦИИ ФИНАНСОВОЙ УСЛУГИ: СЕМАНТИЧЕСКИЙ АНАЛИЗ РОДОВОГО ПОНЯТИЯ

Яценко Иван Васильевич,

аспирант,

Университет Государственной фискальной службы Украины

e-mail: yatsenkoivan94@gmail.com

Аннотация. Обобщены результаты семантического анализа дефиниций финансовой услуги. Сформировано семантическое ядро понятия «финансовая услуга». Систематизирована совокупность определенных финансовой услуги, освещающих ее сущность с разных сторон: как деятельность по управлению денежными потоками; как результат взаимодействия между финансовыми учреждениями — производителями финансовых услуг и их клиентами; как совокупность операций с финансовыми активами в интересах клиента преимущественно за его счет; как товар, имеющий потребительскую и меновую стоимость; как отношения по трансформации денежных средств в денежный капитал; как финансовые обязательства, возникающие у провайдера финансовой услуги перед ее потребителями в связи с движением денежного капитала; как компонент финансового продукта; как финансовая процедура, предусматривающая осуществление перечня действий с финансовыми активами. Сформулировано авторское определение сущности понятия финансовой услуги как совокупности финансовых технологий, используемых финансовыми корпорациями в процессах управления денежными потоками, которые опосредуются движением финансовых активов, встречных финансовых обязательств и воплощаются через соответствующие финансовые инструменты, в целях реализации финансовых интересов экономических агентов.

Ключевые слова: финансовая услуга, финансовая индустрия, финансовые корпорации, финансовые технологии, семантический анализ.

Формул: 0; рис.: 1; табл.: 0; библи.: 13.

Вступ. На нинішній день ринки фінансових послуг є ринками, що динамічно розвиваються завдяки революційним змінам, які відбуваються у сфері фінансових технологій. Це породжує потребу в адаптації фінансових установ, які є професійними учасниками ринків фінансових послуг, до нових умов функціонування, зумовлених технологічними змінами, шляхом постійної модернізації та розроблення нових фінансових послуг. Відповідно, економічний зміст фінансової послуги поступово змінюється, доповнюється новими рисами.

Викладене актуалізує наукові дослідження, присвячені систематизації здобутків учених щодо висвітлення сутності поняття фінансової послуги та їхньому подальшому вдосконаленню відповідно до змін у реальній економіці.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематиці змістового наповнення дефініції фінансової послуги як родового поняття для таких похідних і взаємопов'язаних понять, як банківська, страхова, інвестиційна послуги, присвячено праці багатьох вітчизняних і закордонних учених, серед яких слід відзначити роботи О. Гончаренко, Б. Денисенко, М. Дубини, О. Караваєвої, Ю. Коваленко, С. Лепех, З. Мацук, Н. Новікова, І. Осяніна, Н. Семілютіної, О. Шевчук. Однак, незважаючи на достатню кількість публікацій, дослідники досі не дійшли єдиної думки щодо визначення сутності поняття фінансової послуги. Наявність значних розбіжностей у поглядах науковців зумовлює певні труднощі в узагальненні їхніх наукових

здобутків. Застосування методу семантичного аналізу в цьому разі дозволить систематизувати підходи вчених і поліаспектно охарактеризувати зміст та природу поняття фінансової послуги.

Відповідно, **метою статті** є виконання семантичного аналізу дефініцій фінансової послуги, представлених у сучасній економічній літературі, і формулювання авторського визначення сутності цього поняття.

Результат дослідження. Одним із наукових підходів до дефініції фінансової послуги, представлених у сучасній науковій літературі, є тлумачення такої послуги як особливого роду діяльності. Це пов'язано з тим, що процес надання фінансової послуги передбачає вчинення певних активних дій з боку надавача послуги. У чому ж саме полягає особливість такої діяльності?

На думку І. Осяніна [11], фінансова послуга у вузькому розумінні — це діяльність щодо залучення і подальшого розміщення на фінансових ринках грошових коштів фізичних та юридичних осіб.

Така діяльність здійснюється на умовах платності та повернення залучених грошових коштів.

Погоджуємося з автором у тому, що представлене визначення слід вважати вузьким, оскільки фінансові послуги можуть надаватись не лише за рахунок залучених коштів від фізичних та юридичних осіб, а й за рахунок власних коштів фінансових установ, споживачів фінансових послуг чи третіх осіб, які оплачують надання фінансової послуги на користь споживача.

І. Осянін [11] пропонує також трактувати фінансову послугу в широкому розумінні як діяльність щодо перерозподілу грошових коштів між фізичними і (або) юридичними особами — учасниками фінансової угоди. Вважаємо, що такий підхід дозволяє дослідникові відносити до складу фінансових послуг такі послуги як здійснення мобільних платежів або використання електронних платіжних систем, однак не висвітлює специфічних особливостей, що вирізняють фінансову послугу від інших видів діяльності, які передбачають перерозподіл грошових коштів.

Дещо по-іншому підходить до тлумачення фінансової послуги Н. Семілютіна [12], яка переконана в тому, що це діяльність професійних учасників ринку щодо передання відчужених інвестором грошових коштів реципієнтові інвестицій. На думку вченої, така діяльність пов'язана з управлінням грошовими потоками у процесі здійснення інвестиційних і фінансових операцій. Поділяємо думку Н. Семілютіної про те, що фінансова послуга здійснюється професійними учасниками ринку та охоплює діяльність з управління грошовими потоками, утім, вважаємо такий підхід вельми узагальненим і таким, що прирівнює фінансову послугу до фінансової (інвестиційної) діяльності та потребує подальшого уточнення.

Доречну думку щодо розкриття сутності фінансової послуги висловлює М. Дубина [3], який зауважує про те, що це дії, які повинні бути звершеними, акцентуючи увагу на тому, що важливий не тільки процес, а й результат таких дій. Слідуючи такій логіці, дослідник формулює визначення фінансової послуги як результат взаємодії між фінансовими установами — продуцентами фінансових послуг та їхніми клієнтами — споживачами фінансових послуг.

Іншим науковим підходом до пояснення сутності фінансової послуги є її опис як сукупності дій (операцій) із фінансовими активами в інтересах клієнта. Прибічниками такого підходу є науковці-економісти Ю. Коваленко [7, с. 166], О. Гончаренко та О. Світлична [1, с. 176], інші.

Дещо відмінною від такої позиції вчених є думка О. Шевчук [13], яка пояснює поняття фінансової послуги не тільки як сукупності відповідних фінансових операцій, але також операційних і супровідних послуг. При цьому під операційними послугами автор розуміє послуги фінансових установ, що не опосередковують рух фінансових активів, а під супровідними послугами — послуги суб'єктів інфраструктури ринку фінансових послуг.

Дискусійним вважаємо тлумачення споживчої фінансової послуги за С. Лепех як сукупності дій фінансових організацій із фінансовими активами в інтересах фізичних осіб [8], оскільки, на нашу думку, недоцільно звужувати коло споживачів фінансових послуг виключно до фізичних осіб.

Також не повною мірою погоджуємось із Б. Денисенко [2] у тому, що фінансові послуги — це операції, спрямовані на задоволення індивідуальних фінансових потреб споживачів таких послуг. Дійсно, персоналізація фінансових послуг, тобто адаптація стандартизованої фінансової послуги під потреби конкретного споживача, є одним із сучасних трендів розвитку ринку фінансових послуг, однак такий тренд не виключає надання стандартизованих фінансових послуг у рітейл-сегменті такого ринку.

З. Мацук [9] розкриває економічний зміст поняття фінансової послуги крізь призму товарно-грошових відносин, що виникають під час купівлі-продажу таких послуг як товару на ринку фінансових послуг. Доцільність застосування такого підходу вчена обґрунтовує тим, що на фінансові послуги спостерігається ринковий попит, пов'язаний з існуванням потреб учасників ринку щодо задоволення їхніх фінансових інтересів. До того ж фінансова послуга, як і кожний товар, має свою споживчу і мінову вартість. Не заперечуючи проти викладеного, зауважимо, що в поданому контексті коректніше говорити про фінансову послугу не як про товар, а як компонент фінансового продукту, який є формою представлення фінансової послуги на ринку.

Також заслуговують на увагу підходи окремих учених до трактування сутності фінансової послуги, серед яких слід відзначити підхід О. Караваєвої [4], яка трактує фінансову послугу як сферу фінансових відносин щодо трансформації грошових коштів у грошовий капітал, а також Н. Новікова [10], який ототожнює фінансову послугу з фінансовими зобов'язаннями, що виникають у провайдера фінансової послуги перед її споживачами у зв'язку з рухом грошового капіталу, втіленому у фінансові інструменти, і як фінансову процедуру, що передбачає здійснення певного переліку дій із фінансовими активами у визначеній послідовності. Викладене вказує на існування значного різноманіття поглядів учених на проблематику дефініції фінансових послуг. Це пояснюється тим, що кожен учений досліджує вказане поняття з різних аспектів, концентруючи увагу на окремих аспектах його сутності.

Для того, щоб узагальнити наукові підходи до визначення сутності поняття фінансової послуги, представлені в економічній літературі, пропонуємо використати метод семантичного аналізу. Застосування цього методу дозволить сформулювати семантичне ядро поняття «фінансова послуга» і систематизувати довкола цього ядра сукупність визначень фінансової послуги, що висвітлюють її сутність із різних аспектів. Це дозволить більш повно розкрити внутрішній зміст досліджуваної дефініції.

Результати семантичного аналізу поняття фінансової послуги унаочнено на *рис.*

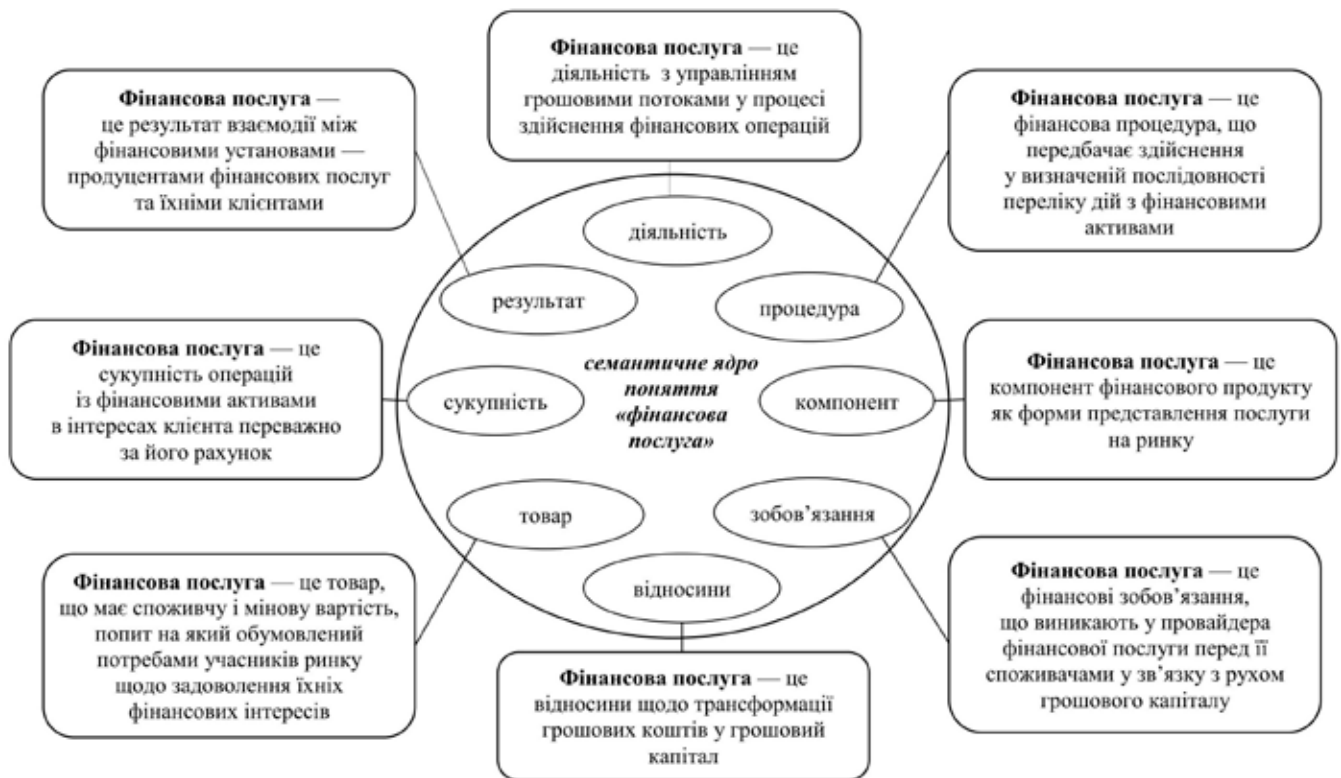

Рис. 1. Результати семантичного аналізу поняття «фінансова послуга»

Примітка. Авторська розробка.

Узагальнювальний аналіз даних рис. дозволяє визначити таке:

- по-перше, фінансова послуга передбачає провадження діяльності, у ході якої здійснюються операції з фінансовими активами, виникають відповідні фінансові зобов'язання, відбувається рух і перерозподіл грошових потоків, а в певних випадках — трансформація грошових коштів у грошовий капітал.

Така діяльність проваджується фінансовими установами в інтересах клієнтів і переважно за їхній рахунок;

- по-друге, вважаємо вкрай важливим при трактуванні дефініції фінансової послуги враховувати сучасні зрушення, що відбуваються в архітектоніці міжнародної фінансової системи, і вплив глобалізаційних процесів на розвиток національних ринків фінансових послуг. У цьому контексті привертає увагу погляд Ю. Коваленко на досліджувану проблематику. Поглиблено досліджуючи концепт індустрії фінансових послуг [5], учена підкреслює значимість урахування інституційної структури фінансового сектору економіки та ідентифікує фінансові корпорації як продуцентів фінансових послуг [6];

- по-третє, поза увагою вчених несправедливо залишилася роль фінансових технологій у процесах надання фінансових послуг, адже без застосування сучасних фінансових технологій пропонування

конкурентоспроможних фінансових послуг сьогодні вважаємо неможливим.

Висновки. За результатами дослідження підходів учених до трактування дефініції фінансової послуги, представлених в економічній літературі, запропоновано удосконалене визначення цього поняття як сукупності фінансових технологій, що використовуються фінансовими корпораціями у процесах управління грошовими потоками, які опосередковуються рухом фінансових активів, зустрічних фінансових зобов'язань і втілюються через відповідні фінансові інструменти, у цілях реалізації фінансових інтересів економічних агентів.

На відміну від інших, такий підхід ґрунтується на результатах семантичного аналізу фінансової послуги як родового поняття, ураховує інституційну будову фінансового сектору економіки і підкреслює значимість фінансових технологій у наданні фінансових послуг.

Зважаючи на те, що дефініція фінансової послуги виступає родовим поняттям для цілого спектра похідних взаємопов'язаних понять, таких як страхова, банківська, інвестиційна послуги, пропонуємо спрямувати подальші наукові дослідження в напрямі з'ясування економічного змісту поняття інвестиційної фінансової послуги, який ще недостатньо повно висвітлений в економічній літературі.

Список використаної літератури

1. Гончаренко О. М. Системи надання фінансових послуг: сучасні тенденції та перспективи / О. М. Гончаренко, О. С. Світлична // Вісник соціально-економічних досліджень. — 2016. — № 2 (61). — С. 173—183.
2. Денисенко Б. Банківська послуга як цивільно-правова категорія / Б. Денисенко // Вісник Київського університету імені Тараса Шевченка. Юридичні науки. — 2008. — Вип. 79. — С. 55—59.
3. Дубина М. Економічна сутність та види фінансових послуг / М. Дубина // Світ фінансів. — 2016. — Вип. 3. — С. 124—135.
4. Караваева Е. В. Рынок финансовых услуг и его место в структуре финансового рынка / Е. В. Караваева // Аспирантские тетради. — 2008. — № 26 (60). — С. 122—127.
5. Коваленко Ю. Концепт індустрії фінансових послуг і фінансового сервісу / Ю. Коваленко // Розвиток фінансових посередників у турбулентних умовах функціонування національної економіки : монографія / за ред. В. П. Ільчука. — Чернівці : ЧНТУ, 2017. — С. 36—45.
6. Коваленко Ю. Структура сектору фінансових корпорацій: міжнародні стандарти і проблеми вибору для України / Ю. Коваленко // Економіст. — 2011. — № 7 (297). — С. 43—47.
7. Коваленко Ю. Фінансові послуги: сутність і класифікація / Ю. Коваленко // Світ фінансів. — 2012. — № 3. — С. 162—169.
8. Лепех С. Понятие потребительской финансовой услуги / С. Лепех // *Legea și Viața*. — 2019. — № 10/2 (334). — С. 77—80.
9. Мацук З. А. Фінансова послуга як економічна категорія / З. А. Мацук // Бізнес Інформ. — 2017. — № 3. — С. 267—273.
10. Новіков Н. Б. Поняття та види фінансових послуг: доктринальний та легальний аспекти / Н. Б. Новіков // Юридичний науковий електронний журнал. — 2020. — № 7. — С. 276—278.
11. Осянин И. К. Формирование и развитие сектора финансовых услуг в региональной финансовой системе : автореф. дис. ... канд. экон. наук : 08.00.10 / И. К. Осянин ; Иван. гос. хим.-технол. ун-т. — Иваново, 2012. — 23 с.
12. Семилютин Н. Г. Формирование правовой модели российского рынка финансовых услуг : монография / Н. Г. Семилютин. — Москва : Волтерс Клувер, 2005. — 336 с.
13. Шевчук О. Поняття та права природа фінансових послуг / О. Шевчук // Підприємництво, господарство і право. — 2012. — № 5. — С. 29—32.

References

1. Honcharenko, O. M., & Svitlychna, O. S. (2016). Systemy nadannia finansovykh posluh: suchasni tendentsii ta perspektvy [Financial service delivery systems: current trends and prospects]. *Visnyk sotsialno-ekonomichnykh doslidzhen — Bulletin of socio-economic research*, 2 (61), 173—183 [in Ukrainian].
2. Denysenko, B. (2008). Bankivska posluha yak tsyvilno-pravova katehoriia [Banking service as a civil law category]. *Visnyk Kyivskoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka. Yurydychni nauky — Bulletin of Taras Shevchenko University of Kyiv. Legal sciences*, 79, 55—59 [in Ukrainian].
3. Dubyna, M. (2016). Ekonomichna sutnist ta vydy finansovykh posluh [Economic essence and types of financial services]. *Svit finansiv — The World of Finance*, 3, 124—135 [in Ukrainian].
4. Karavaeva, E. V. (2008). Rynok finansovykh uslug i ego mesto v strukture finansovogo rynku [Financial services market and its place in the structure of the financial market]. *Aspirantskie tetradi — Graduate notebooks*, 26 (60), 122—127 [in Russian].
5. Kovalenko, Yu. (2017). Kontsept industrii finansovykh posluh i finansovoho servisu [The concept of the financial services industry and financial service]. *Rozvytok finansovykh poserednykiv u turbulentnykh umovakh funktsionuvannia natsionalnoi ekonomiky [Development of financial intermediaries in turbulent conditions of functioning of national economy]*. V. P. Ilchuk. (Ed.). Chernihiv: ChNTU [in Ukrainian].
6. Kovalenko, Yu. (2011). Struktura sektoru finansovykh korporatsii: mizhnarodni standarty i problemy vyboru dlia Ukrainy [The structure of the financial corporations sector: international standards and problems of choice for Ukraine]. *Ekonomist — Economist*, 7 (297), 43—47 [in Ukrainian].
7. Kovalenko, Yu. (2012). Finansovi posluhy: sutnist i klasyfikatsiia [Financial services: essence and classification]. *Svit finansiv — The World of Finance*, 3, 162—169 [in Ukrainian].
8. Lepex, S. (2019). Ponyatie potrebitel'skoj finansovoj uslugi [Consumer financial service concept]. *Legea și Viața*, 10/2 (334), 77—80 [in Russian].
9. Matsuk, Z. A. (2017). Finansova posluha yak ekonomichna katehoriia [Financial service as an economic category]. *Biznes Inform — Business Inform*, 3, 267—273 [in Ukrainian].
10. Novikov, N. B. (2020). Poniattia ta vydy finansovykh posluh: doktrynalnyi ta lehalnyi aspekty [Concepts and types of financial services: doctrinal and legal aspects]. *Yurydychnyi naukovyi elektronnyi zhurnal — Legal Scientific Electronic Journal*, 7, 276—278 [in Ukrainian].

11. Osyanin, I. K. (2012). Formirovanie i razvitie sektora finansovyh uslug v regional'noj finansovoj sisteme [Formation and development of the financial services sector in the regional financial system]. *Extended abstract of candidate's thesis*. Ivanovo: Ivan. gos. him.-tekhnol. un-t [in Russian].
12. Semilyutina, N. G. (2005). Formirovanie pravovoj modeli rossijskogo rynka finansovyh uslug [Formation of a legal model of the Russian financial services market]. Moscow: Volters Kluver [in Russian].
13. Shevchuk, O. (2012). Poniattia ta pravova pryroda finansovykh posluh [The concept and legal nature of financial services]. *Pidpriemnytstvo, gospodarstvo i pravo — Entrepreneurship, Economy and Law*, 5, 29—32 [in Ukrainian].